

ARBETSBOK FÖR MUSIK-UTBILDNINGENS FRAMTID

Lärdomar, insikter och metoder från piloterna i projektet Framtidssäker läroanstaltskultur 2024–2026

VISIO 2030

J&AE
JANE OCH AATOS ERKKOS STIFTELSE

1.1 VÄLKOMMEN TILL ARBETSBOKEN

Den här arbetsboken erbjuder praktiska verktyg, exempel och metoder för att utveckla musikutbildningen tillsammans med andra.

Arbetsboken samlar de viktigaste lärdomarna från tre pilotprojekt. Exemplen visar hur en framtidssäker verksamhetskultur kan byggas i vardagen genom samarbete, kontinuerligt lärande, försök och genom att synliggöra arbetets effekter.

Arbetsboken är inte en färdig manual. Välj de idéer och verktyg som passar er verksamhetsmiljö, anpassa dem och utveckla dem vidare tillsammans.

Så kan ni använda arbetsboken

INSPIRATION
↓
LÄRDOMAR
↓
VERKTYG
↓
HANDLING

INNEHÅLL

1. ***Inledning och syfte (s. 2)***
   Vision 2030 och en framtidssäker läroanstaltskultur
2. ***Pilot 1 – Tillsammans mot en ny musikläroanstalt (s. 5)***
   Strukturell sammanslagning och förändringsledning
3. ***Pilot 2 – Livskraft genom samarbete och nätverk (s. 7)***
   Från idéer och försök till fungerande modeller
4. ***Pilot 3 – Framtidens kompetens och ledarskap (s. 9)***
   Utveckling av lärarutbildning, ledarskap och kontinuerligt lärande
5. ***Gemensamma lärdomar från piloterna (s. 10)***
   Återkommande teman, kontextens betydelse och tips för utvecklingsarbete
6. ***Gemensam verktygslåda (s. 13)***
   Metoder, verktyg och mallar för utvecklingsarbete
7. ***Från insikt till handling (s. 29)***
   Välj nästa steg, pröva, lär och gå vidare
8. ***Bilagor och tilläggsmaterial (s. 30)***

1.2 VISION 2030 – VARFÖR ÄR FÖRÄNDRING NÖDVÄNDIG?

Visionen för musikutbildningen i Finland 2030 uppmanar oss att bygga en musikutbildning som är tillgänglig, bygger gemenskap och är en genuin del av det omgivande samhället.

En föränderlig verksamhetsmiljö utmanar läroanstalterna att förnya sig:

- Sätten att lära sig förändras
- Befolkningsstrukturen diversifieras
- Samarbetets betydelse ökar
- Resurserna och förväntningarna förändras

En framtidssäker läroanstaltskultur uppstår inte genom ett enskilt projekt eller en enskild modell. Den byggs genom kontinuerligt lärande, samarbete och förmågan att pröva nya lösningar tillsammans.

VISION 2030

Tre kärnteman för den finländska musikutbildningens framtid

1 MUSIKUTBILDNINGEN PÅVERKAR I SAMHÄLLET

- Musik stärker välbefinnande, delaktighet och gemenskap.
- Musikutbildningen är en aktiv del av det omgivande samhället.
- Effekterna synliggörs genom samarbete, forskning och dialog.

MUSIK SKAPAR MENING, VÄLBEFINNANDE OCH LIVSKRAFT.

2 SAMARBETE OCH KONTINUERLIGT LÄRANDE BLOMSTRAR I MUSIKUTBILDNINGEN

- Nätverk och partnerskap förnyar musikutbildningen.
- Lärandet fortsätter genom hela livet och längs olika inlärningsvägar.
- Delad kompetens, försök och pedagogiskt utvecklingsarbete driver verksamheten framåt.

GENOM ATT LÄRA TILLSAMMANS BYGGER VI FRAMTIDEN.

3 STRUKTURER OCH RESURSER MÖJLIGGÖR EN JÄMLIK MUSIKUTBILDNING

- Alla har möjlighet att delta i musik oberoende av bakgrund eller bostadsort.
- Tillgänglighet, mångfald och flexibla inlärningsvägar styr utvecklingen.
- Resurser, digitalisering och ledarskap utvecklas på ett hållbart sätt.

MUSIKEN TILLHÖR ALLA.

Dessa teman styr vårt utvecklingsarbete mot en framtidssäker och verkningsfull musikutbildning i Finland.

1.3 KÄRNAN I EN FRAMTIDSSÄKER LÄROANSTALTSKULTUR

Vad betyder framtidssäkerhet?

En framtidssäker läroanstaltskultur bygger på kontinuerligt lärande, samarbete och mod att förnya sig. Den uppstår inte genom ett enskilt projekt eller en enskild verksamhetsmodell, utan i det dagliga arbetet. Pilotprojekten i arbetsboken visar hur dessa principer kan omsättas i praktiken.

Reflektera över figuren

Vilka element syns redan i er egen läroanstalt och vilka skulle ni vilja stärka?

Elementen i en framtidssäker läroanstaltskultur

Tillsammans mot en lärande, förnyande och verkningsfull musikutbildning.

Människor
Tillsammans är vi mer.

Musik
Inspirerar, förenar och öppnar möjligheter.

En hållbar framtid
Vi agerar ansvarsfullt nu och för morgon-dagens bästa.

Välbefinnande
En välmående gemenskap möjliggör lärande och kreativitet.

2.1 PILOT 1 I KORTHET – TILLSAMMANS MOT EN NY MUSIKLÄROANSTALT

Ett strukturellt fördjupat samarbete mellan läroanstalter

Utgångsläge

Kallion musiikkikoulu, musiikkiopisto Resonaari och Keski-Helsingin musiikkiopisto började bygga en gemensam framtid genom att fördjupa samarbetet mellan de tre musikläroanstalterna. Målet var inte bara en strukturell sammanslagning, utan att skapa en ny gemensam verksamhetskultur.

Så byggdes sammanslagningen

Sammanslagningen byggdes stegvis genom gemensamt strategiarbete, dialog och praktiskt samarbete. Personal, ledning och styrelser involverades i processen. Samtidigt som de strukturella lösningarna förbereddes utvecklades den gemensamma verksamheten genom bland annat Lärarkompisar, gemensamma evenemang, gemensam undervisning och Musikpatrullen.

Vision:
Drömmarnas musikläroanstalt

En gemensam musikläroanstalt där kvalitet, tillgänglighet, delaktighet och genomslag stärker varandra – och där en ny gemensam kultur byggs tillsammans.

Strategisk sammanslagning

Sammanslagningsprocessen delades in i strategiskt och operativt utvecklingsarbete.

I strategiarbetet fick läroanstalternas ledning stöd av en extern facilitator.

Sammanslagningen förbereddes genom en strategiprocess i sex steg, som hjälpte till att skapa en gemensam riktning före den egentliga sammanslagningen.

En strategiprocess i sex steg mot en strukturell sammanslagning

1	2	3	4	5	6
Analys av verksamhets-miljön	**Identifiera och erkänna realiteterna**	**Identifiera potentiella partner**	**Skapa en gemensam framtidsbild**	**Inleda sammanslagnings processen**	**Sammanslagning**
Gemensam lägesbild inför en eventuell sammanslagning	Analys av den externa och interna verksamhets-miljön	Framtids-bildernas innehåll och struktur	Visualisering av förändrings-berättelsen och kommunikation till arbetsgemen-skaperna och styrelserna	Beslutsfattande och planering av övergångsfasen	En ny förening: **Unelmien musiikkiyhteisö ry ”Drömmarnas musikgemenskap”**

2.2 PRAKTISKA TIPS

Fem lärdomar om att leda en sammanslagningsprocess

1. **Skapa en gemensam vision**
   Människor behöver förstå vad ni bygger och varför.

2. **Bygg en färdplan**
   Gör vägen framåt synlig utan att försöka planera allt i detalj.

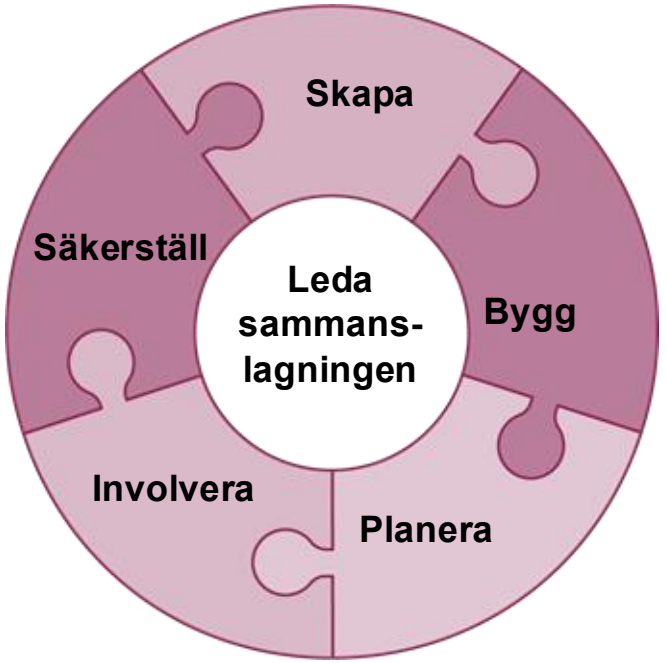
3. **Planera kommunikationen**
   Kommunicera också om sådant som ännu är under utveckling.

4. **Involvera personalen**
   Gemensam utveckling stärker förståelse, ägarskap och engagemang.

5. **Säkerställ smidigt beslutsfattande**
   Utvecklingsarbetet behöver mandat, ansvar och möjlighet att justera riktningen.

Kom ihåg

- ✓ Håll människorna i centrum
- ✓ Ge tid för samtal, gemensamt lärande och reflektion
- ✓ Kommunicera också om sådant som ännu är under arbete

3.1 PILOT 2 I KORTHET

Livskraft genom starkare samarbetsnätverk i en region där befolkningen minskar

Varför startades piloten?

Piloten startades för att stärka livskraften vid Mikkelin musiikkiopisto i en föränderlig verksamhetsmiljö. Målet var att utveckla långsiktiga samarbetsmodeller i stället för enskilda försök.

Vad gjorde vi?

Utvecklingsarbetet byggde på samarbete med skolor, småbarnspedagogiken, kommuner och företag samt på att forma fungerande lösningar för bredare användning.

Vad lärde vi oss?

Den viktigaste insikten från piloten var att effekterna ökar när lärdomar omvandlas till gemensamma verksamhetsmodeller och delas så att andra kan dra nytta av dem.

Vision:
Musiken förenar och vitaliserar S:t Michelsregionen

Mikkelin musiikkiopisto bygger samarbetsnätverk som stärker musikutbildningens tillgänglighet, gemenskap och regionala livskraft.
Samarbete med skolor, småbarnspedagogiken, företag och andra aktörer skapar nya möjligheter till lärande och delaktighet.

Från idé till spridbar modell

1. Idégenerering
Utvecklingsbehov samlades in och de viktigaste möjligheterna identifierades.

2. Konceptutveckling
De mest lovande idéerna valdes ut och verksamhets-modellerna planerades.

3. Pilotering
Lösningarna testades i praktiken och utvecklades utifrån respons.

4. Modellering
Fungerande lösningar beskrevs som modeller som är lätta att ta i bruk.

5. Skalning
Modellerna förbereddes för bredare användning.

Gemensam utveckling stärker lärandet
– modellering gör lärdomarna möjliga att sprida.

Effekterna ökar när lärdomar omvandlas till gemensamma verksamhets-modeller.

PILOTEN I SIFFROR

6 workshoppar

25 intervjuer

159 utvecklade idéer

5 piloterade modeller

1 modellerad helhet

3.2 VAD FUNGERAR VERKLIGEN I UTVECKLINGSARBETET?

Piloten visade att verkningsfull utveckling bygger på några enkla principer.

1. Gör effekterna synliga – När verksamhetens effekter synliggörs stärks samarbete, finansiering och utveckling.

2. Bygg samarbete – Samarbete mellan läroanstalter, kommuner, företag och småbarnspedagogik öppnar nya möjligheter.

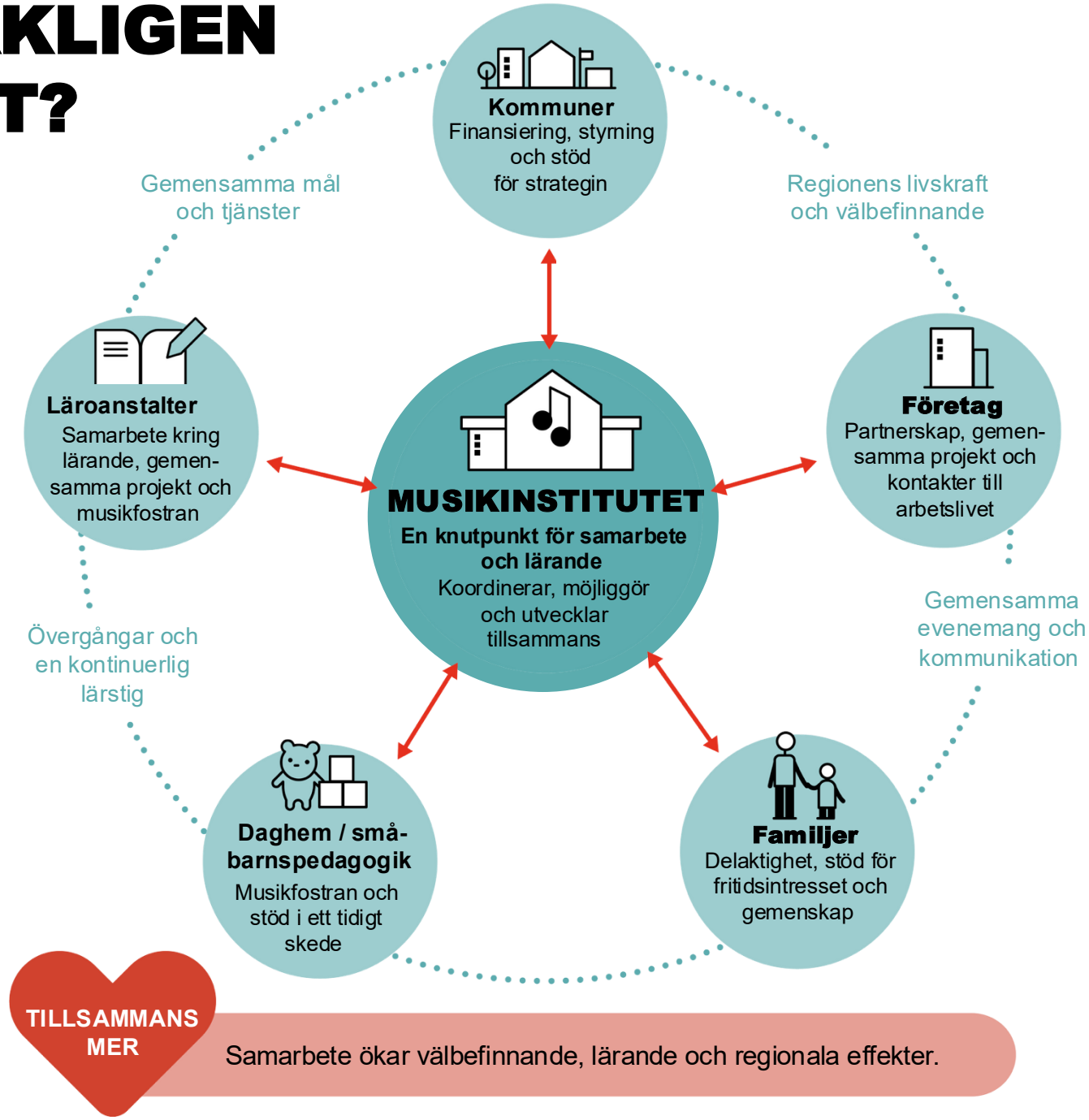
3. Håll verksamhetsmodellerna enkla – Tydliga modeller som är lätta att beskriva sprids och förankras bäst.

4. Fokusera på det väsentliga – Effekter skapas genom väl valda utvecklingsområden, inte genom så många idéer som möjligt.

5. Effekterna syns i elevupplevelsen – Långsiktig utveckling syns till slut i elevernas deltagande, välbefinnande och lärande.

Vad är värt att ta med till det egna arbetet?

- Välj ett utvecklingsområde
- Ta med en ny partner i utvecklingen
- Beskriv verksamhetsmodellen så tydligt som möjligt
- Avgränsa 2–3 gemensamma mål för utvecklingen
- Diskutera med eleverna vad som fungerar

4.1 PILOT 3 I KORTHET

Pilot 3 betraktade musikutbildningens framtid ur två kompletterande perspektiv: vilken kompetens branschen behöver i framtiden och hur läroanstalter leds på ett hållbart och förnyande sätt. Piloten sammanförde forskning från yrkeshögskolan Centria och Jyväskylä universitet med utbildningen *Musiikkikoulutuksen tulevaisuuden johtaminen* vid Konstuniversitetets Sibelius-Akademi. Forskning, arbetslivsorienterad utveckling och praktisk ledarskapsutbildning gick hand i hand.

1. FORSKNINGSSPÅRET

Utveckling av lärarutbildningen

Vilken kompetens behöver framtidens yrkesverksamma inom musikbranschen och hur motsvarar utbildningen de föränderliga behoven?

Kartläggning av nuläget
Utbildningens innehåll, studievägar och behörigheter

Förändringar i arbetslivet
Megatrender, teknologi och förändringar i samhället

Kompetens-behov
Framtidens kompetenser och tyngd-punkter

Flexibla lärstigar
Moduler, dubbel behörighet och nätverkssamarbete

Rekommen-dationer
Kunskap som stöd för hela musikbranschens utveckling

Vi producerar forskningsbaserad kunskap för att utbildningen ska motsvara framtidens behov.

SAMARBETE & NÄTVERK

2. UTVECKLINGSSPÅRET

Stärkt ledarskap och kontinuerligt lärande

Hur leder vi musikläroanstalter i en föränderlig verksamhetsmiljö?

Framtidens riktlinjer
Megatrender och förändrings-möjligheter

Nya perspektiv
AI, teknologi och kreativt tänkande i ledarskapet

Strukturer och resurser
Finansiering, förvaltning och ledning med fokus på genomslag

Människan i centrum
Välbefinnande, inkludering och gemenskap

Strategiskt ledarskap
Vision, förändrings-ledning och hållbara lösningar

Vi stärker ledarnas kompetens att förnya läroanstalterna på ett hållbart, människonära och framtidsorienterat sätt.

GEMENSAMT MÅL

Att bygga en framtidssäker läro-anstaltskultur inom musikutbildningen, som är tillgänglig, har genomslag och ständigt förnyas.

VÄRDEN SOM STYR ARBETET

Hållbarhet

Jämlikhet och inkludering

Välbefinnande

Kreativitet och kompetens

Samarbete och gemenskap

5.1 GEMENSAMMA TEMAN OCH ÅTERKOMMANDE FENOMEN I PILOTPROJEKTEN

Samma frågor återkom i olika pilotprojekt

Även om pilotprojekten behandlade olika teman syntes många av samma behov och utvecklingsriktningar.

Särskilt framträdde stärkt samarbete, tillgänglighet och delaktighet, kontinuerligt lärande samt förmågan att förnya sig i en föränderlig verksamhetsmiljö.

Små försök kan leda till stora förändringar

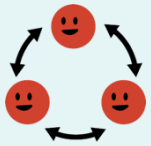
Utveckling behöver inte börja med stora strukturreformer.

De mest verkningsfulla insikterna uppstod ofta genom små pilotprojekt, lätta försök och verksamhetsmodeller som snabbt kunde testas.

Framtidsberedskap byggs genom lärande

En framtidssäker verksamhetskultur uppstår när människor vågar pröva, utvecklar kompetensen tillsammans och ser förändring som en möjlighet att lära.

Samarbete är ingen tilläggsdel utan en grund

I alla pilotprojekt var samarbete en central förutsättning för framgång.

Gemensam utveckling ger nya perspektiv, stärker engagemanget och möjliggör bredare effekter.

Att synliggöra effekterna blir allt viktigare

Bra arbete räcker inte ensamt. Effekterna måste också kunna beskrivas och göras synliga.

Det stöder utvecklingen och samarbetet, hjälper till att motivera resursbehov och skapar gemensam förståelse.

GEMENSAMMA OBSERVATIONER I KORTHET

- Samarbetets betydelse
- Försöksbaserad utveckling
- Gemenskap
- Kontinuerligt lärande
- Tillgänglighet och delaktighet
- Att synliggöra effekterna
- Behov av smidiga och lättanpassade modeller

5.2 SKILLNADER OCH KONTEXTENS BETYDELSE

Samma lösning fungerar inte på samma sätt överallt

Pilotprojekten visade att fungerande lösningar alltid växer fram i relation till den lokala verksamhetsmiljön. Utvecklingen påverkas bland annat av tillgängliga resurser, organisationens arbetssätt och lokala behov.

Små och stora aktörer behöver olika lösningar

I små organisationer framträder smidighet, snabba beslut, personliga nätverk och möjlighet att reagera snabbt. Utmaningarna är ofta begränsade resurser, tidsbrist och att utvecklingsansvaret samlas hos få personer. I större organisationer möjliggör strukturerna bredare utveckling, men förändringar går ofta långsammare.

Det lokala behovet är den bästa utgångspunkten

Tyngdpunkterna varierar: tillgänglighet, samarbetsnätverk samt utveckling av ledarskap och kompetens. Den viktigaste utgångspunkten är ett verkligt lokalt behov.

EN VIKTIG OBSERVATION

Det ofärdiga hör till utvecklingsarbetet.

I pilotprojekten blev inte alla lösningar helt färdiga. Men just det ofärdiga gav utrymme för lärande, samtal och nya lösningar.

REFLEKTIONSUPPGIFT

Vilka faktorer påverkar utvecklingen mest i er egen verksamhetsmiljö?

Fundera till exempel på resurser, samarbetsnätverk, personalens kompetens, regionala särdrag och verksamhetskultur.

✎ Skriv ner de viktigaste observationerna:

Skriv här...

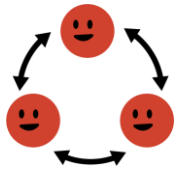
5.3 TIO PRAKTISKA LÄRDOMAR FÖR ATT BYGGA FRAMTIDENS MUSIKUTBILDNING

1

Börja i liten skala
Ett väl avgränsat försök kan sätta i gång en stor förändring.

2

Utveckla tillsammans
Samskapande stärker engagemang och ger nya perspektiv.

3

Lyssna på användarna
De bästa lösningarna växer fram ur erfarenheter i vardagen.

4

Gör effekterna synliga
Berätta vad ni gjorde, vad ni lärde er och vilka effekter som uppstod.

5

Bygg en försökskultur
Alla lösningar behöver inte vara färdiga innan ni börjar.

6

Gör modellen lätt att ta i bruk
Tydliga och enkla arbetssätt sprids lättare.

7

Skapa utrymme för gemensamt lärande
Utveckling behöver tid för samtal, reflektion och utvärdering.

8

Bygg nätverk
Nätverk ger nya partner, kompetenser och möjligheter.

9

Gott ledarskap möjliggör förnyelse
Tillit, riktning och utrymme för försök är centrala.

10

Kom ihåg varför ni gör detta
I centrum står lärande, delaktighet, välbefinnande och meningsfulla musikupplevelser.

Avslutningsvis Framtidens musikutbildning byggs genom små handlingar, samarbete och kontinuerligt lärande.

6.1 SÅ ANVÄNDER NI VERKTYGSLÅDAN I ERT EGET ARBETE

Verktygslådan hjälper er att planera, pröva och utveckla nya arbetssätt i er egen läroanstalt.

Alla metoder behöver inte tas i bruk som sådana. Välj de verktyg som passar er verksamhetsmiljö, anpassa dem modigt och utveckla dem vidare tillsammans med andra.

SÅ ANVÄNDS ARBETSBOKEN

1 Pröva

Välj ett verktyg, en modell eller en idé och ta den i bruk i er egen verksamhetsmiljö.

2 Observera

Följ upp, samla information och observera vad som fungerar – och vad som inte gör det.

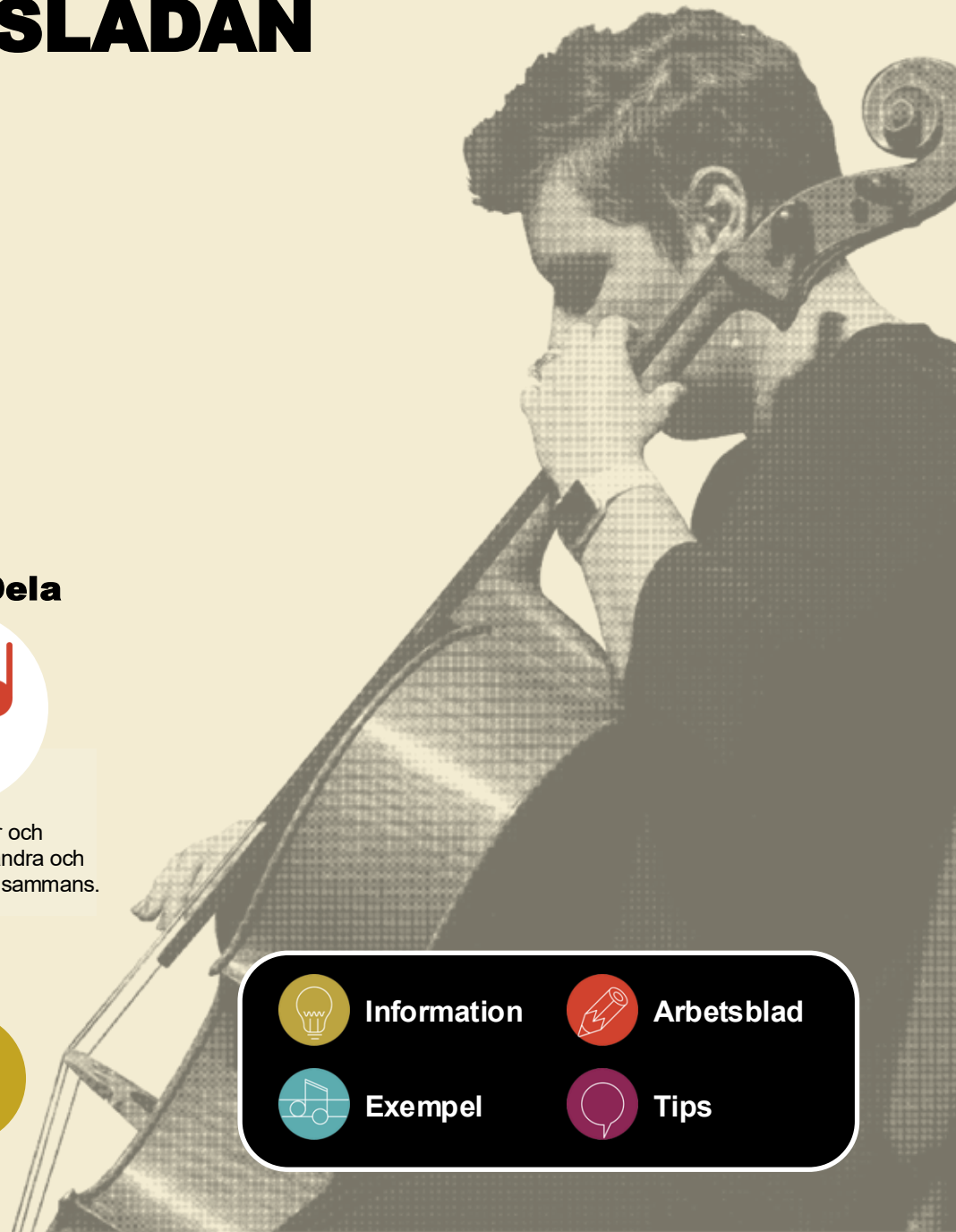
3 Utveckla

Gör ändringar, pröva igen och utveckla verksamheten vidare.

4 Dela

Dela lärdomar och insikter med andra och fortsätt lära tillsammans.

INGEN FÄRDIG MANUAL UTAN ETT VERKTYG FÖR GEMENSAM UTVECKLING
Våga anpassa, gör det till ert eget och bygg framtidens musikutbildning tillsammans.

Information
Arbetsblad
Exempel
Tips

6.2 ARBETSMETOD:

LÄRARKOMPISAR

Kollegialt lärande och gemensam utveckling

Varför och när fungerar Lärarkompisar?

Lärarkompisar bygger en lärande gemenskap där kompetensen utvecklas tillsammans.

När passar metoden?

- När ni vill stärka kollegialt lärande
- När ni utvecklar pedagogiken och arbetsgemenskapen
- När ni bygger en gemensam kultur i förändring

Vilken nytta får ni direkt?

- Delad kompetens och god praxis
- Ökat samarbete och starkare gemenskap
- Stöd för förändring och utveckling
- Stärkt välbefinnande i arbetet

EXEMPEL

Hur såg ett tillfälle ut?

- Kollegial utbildning
- Gästföreläsare
- Aktiv workshop

Observation:
arbetsgemenskapen växte över läroanstaltsgränserna och personalen lärde känna varandra genom gemensam utveckling.

Tips för att ta i bruk Lärarkompisar

Gemensamma samtal och delade erfarenheter är viktigare än en perfekt modell.

1 Utgå från en gemensam utmaning – kom överens om roller och ansvar

- Kom på förhand överens om roller och ansvar: vem planerar, genomför och observerar – och vem har mandat att fatta beslut?
- Definiera 1–2 huvudmål för modellen: vad vill ni testa eller åstadkomma?
- Definiera ett eget mål för varje träff
- Involvera gemenskapen från början, till exempel genom att kartlägga önskemål om innehållet

2 Skapa en trygg lärmiljö

- Gör det enkelt att delta med låg tröskel
- Skapa en förtroendefull atmosfär, till exempel genom att komma överens om gemensamma mål och spelregler före observationen
- Utnyttja gemensamma samtal och reflektion

3 Synliggör lärandet

- När verksamheten har kommit i gång: stäm av riktningen – vad fungerar och vad behöver justeras?
- Anpassa verksamheten vid behov till förändrade mål och resurser
- Små, kontinuerliga observationer är mer värdefulla än en enda omfattande utvärdering

6.2 ARBETSMETOD:

MUSIKPATRULLEN

Kulturellt välbefinnande för äldre

Varför och när fungerar Musikpatrullen?

Musikpatrullen skapar kulturellt välbefinnande och stärker äldre personers delaktighet i samhället.

När passar metoden?

- När ni vill att läroanstaltens musikkunnande ska främja välbefinnande i fler sammanhang
- När ni vill ge personalen möjligheter till professionell utveckling
- När ni bygger nya samarbetsnätverk över sektorgränser

Vilken nytta får ni direkt?

- Professionell utveckling
- Nya nätverk
- Mer mening i arbetslivet

EXEMPEL

Hur såg ett tillfälle ut?

- Lärare + elever i Musikpatrullen
- Lärare tillsammans
- Daghemsgrupper på besök i seniorcenter

Observation:
Musikpatrullen skapar glädje och meningsfullhet; möten över generationsgränser berikar livet och eleverna får värdefull erfarenhet av att uppträda.

Tips för att ta i bruk Musikpatrullen

Det viktiga är den gemensamma stunden och musiken som upplevs tillsammans.

1 Bygg partnerskap och planera innehållet

- Skapa samarbetsnätverk med hemvården eller seniorcenter
- Planera innehållet för Musikpatrullen:
  - En vardagsrumskonsert, till exempel cirka 15–20 minuter
  - En workshop på ett seniorcenter, till exempel cirka 30 minuter

2 Skapa möjligheter till delaktighet och erfarenhetsutbyte

- Ge intresserade lärare och elever möjlighet att delta i verksamheten
- Skapa möjligheter för den personal som deltar i verksamheten att dela sina erfarenheter

3 Utveckla verksamheten utifrån erfarenheterna

- Samla in respons från lärare, elever, klienter och andra samarbetspartner som deltar i verksamheten
- Utveckla verksamheten utifrån responsen

6.2 ARBETSMETOD:

SPRÅKMUSIKLEKIS

Att förena musik och språk

Varför och när fungerar språkmusiklekis?

Språkmusiklekis förenar musik och språkinlärning på ett sätt som är naturligt, kroppsligt och deltagande för barnet. Musiken skapar en trygg miljö där barnet kan använda språket utan prestationspress.

När passar metoden?

- När ni vill stödja inlärning av finska inom småbarnspedagogiken
- När ni söker en ny samarbetsform med ett daghem
- När ni vill pröva gruppspecifika stödformer med hjälp av konstpedagogik

Vilken nytta får ni direkt?

- Barnen deltar aktivt och inspireras av mångsidiga sätt att delta
- Användningen av det nya språket ökar naturligt och blir en del av vardagen
- Lärarna får en ny modell som är lätt att tillämpa

EXEMPEL

Ett tillfälle

- Start: hälsningssång på två språk
- Aktivitet: ord–sång–teckning
- Avslutning: samma avslutningssång varje gång

Observation:
barnen började spontant använda det nya språket också i andra vardagssituationer.

Tips för att ta i bruk språkmusiklekis

Ett litet, väl genomfört försök är mer värdefullt än en perfekt plan som aldrig testas.

1 Före starten – avgränsa och förtydliga

Välj en tydlig målgrupp ➔ Börja inte med hela enheten – en grupp räcker

Definiera ett huvudmål ➔ Vad vill ni framför allt testa?

Kom överens om rollerna på förhand ➔ Vem planerar, vem leder och vem observerar?

2 Under genomförandet – håll det enkelt

Använd ett begränsat men fungerande innehåll ➔ 3–5 sånger räcker

Använd mångsidiga uttryckssätt ➔ Att använda olika sätt att gestalta och uttrycka sig stöder språkinlärningen

Låt barnen delta utan press ➔ Det handlar inte om prestation, utan om att pröva och leka

3 Observera och lär – vänta inte till slutet

Skriv ner 1–2 observationer direkt efter varje tillfälle ➔ Vad fungerade? Vad överraskade?

Diskutera tillsammans (musiklärare + småbarnspedagog) ➔ En gemensam tolkning är viktigare än en enskild synpunkt

4 Fatta beslut snabbt – gå vidare

Fatta beslut om fortsättningen direkt efter försöket ➔ Ska ni fortsätta, anpassa eller avsluta?

Ändra en sak i taget ➔ Gör inte om allt på en gång

6.2 ARBETSMETOD:

PAR- OCH TEAM-UNDERVISNING

Gemensamt ansvar för lärandet

Varför och när fungerar teamundervisning?

Par- och teamundervisning bygger på samundervisning där lärarna delar ansvar för planering, genomförande och utvärdering. Modellen möjliggör flexiblare undervisning och bättre stöd för olika elever.

När passar metoden?

- När gruppen innehåller nybörjare eller elever på olika nivåer
- När eleverna har olika eller särskilda behov
- När ni vill öka flexibiliteten i undervisningen
- När ni vill utveckla lärarnas samarbete – också utanför läroanstalten

Vilken nytta får ni direkt?

- Mer individuell handledning i gruppundervisningen
- Pedagogisk utveckling genom kollegialt lärande
- Delad arbetsbelastning

Detta är INTE

- Två lärare i samma klassrum utan planering
- En automatisk lösning utan överenskomna roller
- Inte enbart en resursfråga utan ett arbetssätt

Tips för att ta i bruk par- och teamundervisning

1 Kom överens om tydliga roller

- Kom på förhand överens om vem som leder, vem som stöder och vem som observerar

2 Reservera tid för gemensam planering

- Redan 15–30 minuters gemensam planering före undervisningstillfället räcker för att komma i gång

3 Börja med en grupp

- Skala inte upp verksamheten för snabbt

4 Pröva olika modeller för arbetsfördelning

- Turas till exempel om i rollerna som ledare, stödperson och observatör

5 Diskutera regelbundet

- Gemensam reflektion är en nyckel till framgång

EXEMPEL

Så kan ni börja

- Välj en grupp och två lärare
- Kom överens om roller för ett undervisningstillfälle:
  - Lärare A leder gruppen
  - Lärare B ger individuellt stöd

Ett tillfälle:

gemensam start → mindre handledningssituationer → gemensamt avslut.

Observation:

Par- och teamundervisning utvecklar inte bara elevernas utan också lärarnas kompetens.

GEMENSAMT ARBETSBLAD FÖR ARBETSMETODERNA

Planera er egen tillämpning eller ert eget försök
Använd samma planeringsunderlag för Lärarkompisar, Musikpatrullen, Språkmusiklekis, Par- och teamundervisning eller för en helt ny arbetsmetod.

Skriv här...

1. Utgångsläge och målgrupp

Vilket behov utgår vi från? För vem planerar vi verksamheten? I vilken miljö prövar vi den?

Skriv här...

2. Mål

Vad vill vi uppnå eller förändra? Välj 1–2 huvudmål.

Skriv här...

3. Genomförande – avgränsa försöket

Hur, var och när genomför vi modellen? Hur länge? Hur ofta? Vem deltar?

Skriv här...

4. Innehåll

Vad gör vi konkret? Hur ser ett tillfälle eller en återkommande struktur ut?

Skriv här...

5. Samarbete och roller

Vilka partner behöver vi? Vem planerar, genomför, observerar och fattar beslut?

Skriv här...

6. Observationer och nästa steg

Vad följer vi upp? Vad fungerade? Vad överraskade? Vad ändrar vi? Hur går vi vidare?

Skriv här...

Nästa steg

Vad är det första konkreta steget – och vem tar ansvar för det?

Skriv här...

6.3 UTVECKLINGSVERKTYG

Hur utveckla, följa upp och förankra arbetet?

Arbetsmetoderna ger idéer om vad ni kan göra. Utvecklingsverktygen hjälper er att planera förändring, pröva lösningar, synliggöra effekter och koppla vardagens utvecklingsarbete till en längre riktning.

- **FÖRÄNDRINGSBERÄTTELSEN**
  Skapa gemensam förståelse för varför förändringen behövs och vart ni är på väg.
- **EFFEKTMODELLEN**
  Beskriv vilken förändring ni vill åstadkomma och hur den kan följas upp.
- **FÖRSÖKSKORTET**
  Avgränsa och testa en idé snabbt och systematiskt.
- **FRAMTIDSFÄRDPLANEN**
  Koppla förändringar i omvärlden till prioriteringar och nästa konkreta steg.

Välj efter behov

Behöver ni riktning? → Framtidsfärdplanen. Behöver ni beskriva förändringen? → Förändringsberättelsen. Behöver ni testa en idé? → Försökskortet. Behöver ni synliggöra resultat? → Effektmodellen.

Information
Arbetsblad
Exempel
Tips

6.3 UTVECKLINGSVERKTYG:

FÖRÄNDRINGSBERÄTTELSEN

Förändringsberättelsen visar riktningen för förändringen

Varför och när ska en förändrings-berättelse tas fram?

Förändringsberättelsen tydliggör orsaken till och riktningen för förändringen och fungerar samtidigt som ett kommunikativt verktyg i förändringen.

När passar metoden?

- När ni inleder en förändringsprocess
- När ni vill tydliggöra visionen för förändringen
- När ni behöver kommunikationsmaterial om förändringsprocessen

Vilken nytta får ni direkt?

- En gemensam riktning för förändringen
- Ett tydligt verktyg för kommunikationen
- Bättre engagemang i förändringen

EXEMPEL: Förändringsberättelsen i praktiken

Hur genomfördes det?

1. Vi diskuterade behovet av förändring.
2. Vi formulerade en gemensam vision.
3. Vi kom överens om de viktigaste nästa stegen.
4. Vi använde berättelsen i kommunikationen.

Observation:
Förändringsberättelsen fungerar som ett centralt kommunikationsmaterial genom hela förändringsprocessen.

En bra förändringsberättelse svarar på fyra frågor:

Varför behövs förändringen?
Vad håller vi på att bygga?
Vart är vi på väg?
Hur går vi vidare tillsammans?

Tips för att ta i bruk förändringsberättelsen

Förändringsberättelsen sammanfattar den gemensamma riktningen för förändringen i en form som är lätt att förstå.

1 Börja med en gemensam förståelse

- Tillsätt en styrgrupp och använd om möjligt en facilitator som stöd för processen
- Börja inte skriva berättelsen direkt. Diskutera först:
  - Vad förändras i verksamhetsmiljön?
  - Varför räcker inte det nuvarande arbetssättet längre?
  - Vad väcker oro eller entusiasm?
- **Mål:** en gemensam förståelse för behovet av förändring

2 Beskriv den önskade framtiden

- Skapa tillsammans en bild av det ni håller på att bygga
- Fundera till exempel på:
  - Vad vill vi möjliggöra?
  - Hur ser framgång ut?
  - Vad gör människor annorlunda då?
- **Mål:** en gemensam vision, inte en detaljerad plan

3 Välj de första stegen

- Förändringsberättelsen berättar inte allt – den berättar:
  - Varifrån vi börjar
  - Vad vi gör först
  - Vem som driver arbetet
- **Mål:** att göra det nya konkret

4 Använd berättelsen som ett verktyg för dialog

- Återvänd till förändringsberättelsen regelbundet och uppdatera den när ni lär er nytt
- Använd den till exempel:
  - I diskussioner med personalen
  - I styrelsearbetet
  - Tillsammans med samarbetspartner
  - Som stöd för kommunikationen

ARBETSBLAD – **VÅR FÖRÄNDRINGSBERÄTTELSE**

1. Varför behövs förändringen?
Vilka är de viktigaste orsakerna? Vad förändras i vår omvärld?

Skriv här...

2. Vad vill vi skapa?
Vilken framtid eller verksamhetsmodell strävar vi efter?

Skriv här...

3. Vart är vi på väg?
Hur ser en lyckad förändring ut? Vad gör människor annorlunda då?

Skriv här...

4. Hur tar vi oss dit?
Vilka är de första konkreta stegen? Vem gör vad?

Skriv här...

5. Vårt gemensamma budskap
Formulera förändringsberättelsen i 3–5 meningar.

Skriv här...

6.3 UTVECKLINGSVERKTYG:

EFFEKTMODELL

Synliggör effekterna som en del av det vardagliga utvecklingsarbetet.

Varför och hur fungerar effektmodellen?

Effektmodellen hjälper till att synliggöra vilken förändring verksamheten eftersträvar och hur den kan följas upp i det vardagliga arbetet. Den samlar mål, åtgärder, observationer och effekter till en tydlig helhet som stöder gemensamt lärande och utveckling.

När passar metoden?

- När ni vill visa finansiärer eller intressentgrupper vilken betydelse verksamheten har
- När ni behöver ett gemensamt språk för mål och effekter
- När utvecklingsarbetet behöver göras mer systematiskt

Vilken nytta får ni direkt?

- En gemensam förståelse för målen
- Tydligare prioriteringar i utvecklingsarbetet
- Konkreta diskussioner om verksamhetens effekter

Vad är detta INTE?

- Ingen tung forsknings- eller rapporteringsmodell
- Inget försök att mäta allt möjligt
- Ingen separat utvärderingsövning vid sidan av det vardagliga arbetet
- Inte enbart sifferdata eller enkäter
- Inget krav på att bygga upp en perfekt uppsättning mätare innan ni börjar

Tips för att ta i bruk effektmodellen

1 Börja med en verksamhet eller pilot

- Välj en avgränsad helhet som är lätt att följa upp i praktiken
- Fokusera först på lärande och experimenterande, inte på en perfekt modell

2 Välj ut 3–5 viktiga mätare

- Välj mätare som stöder verksamhetens mål
- Använd data som kan samlas in enkelt som en del av utvecklingsarbetet

3 Kombinera kvantitativa data och erfarenheter

- Använd till exempel enkäter, observationer och diskussioner parallellt
- Enbart numeriska data berättar vanligtvis inte tillräckligt om effekterna

4 Synliggör också lärandet och samarbetet

- Dokumentera insikter, förändringar och effekter av samarbetet
- Uppmärksamma också den gemensamma förståelse som uppstår under processen

5 Visualisera resultaten tydligt på en sida

- Sammanfatta de viktigaste observationerna i en form som är lätt att överblicka
- Använd till exempel en effektkedja, infografik eller en visuell uppsättning mätare

EXEMPEL: EFFEKTMODELL – SÅ HÄR KAN NI BÖRJA

Ett första försök

- **Välj en verksamhet**, till exempel en orkester, klubb eller ett projekt
- **Kom överens om målet:** vilken förändring eftersträvar ni?
- **Välj 2–3 mätare:** hur märker ni att ni har lyckats?
- **Samla observationer:** samtal, respons och observationer räcker till en början
- **Visualisera resultaten på en sida**

Effektkedjan för Tempo-orkestern vid Mikkelin musiikkiopisto

Behov	Verksamhet	Resultat	Effekter	Långsiktig effekt
Stärka delaktighet, gemenskap och välbefinnande	Gemensamt musicerande, handledning och en trygg grupp-verksamhets-modell	Deltagande, övning, framträdanden och möten	Engagemang, upplevelser av att lyckas och gemenskap	Välbefinnande, delaktighet och aktivt deltagande i kulturlivet

Observation

Lätt men kontinuerlig uppföljning är mer trovärdig än en tung engångsutvärdering.

ARBETSBLAD – **VÅR EFFEKTMODELL**

1. Vilken effekt vill vi uppnå?
Vilken är den viktigaste förändringen vi vill bidra till och varför är den viktig?

Skriv här...

2. För vem uppstår effekten?
Vilka gynnas direkt eller indirekt?

Skriv här...

3. Vilken förändring vill vi se?
Vad skulle konkret ske mer, mindre eller annorlunda i vardagen?

Skriv här...

4. Hur vet vi att vi lyckas?
Vilka tecken, observationer eller indikatorer visar att vi går i rätt riktning?

Skriv här...

5. Vilken information samlar vi in?
Vad är både användbart och realistiskt att samla som en del av vardagen?

Skriv här...

6. Hur använder vi resultaten?
Hur stöder informationen utveckling eller beslut och för vem behöver resultaten synliggöras?

Skriv här...

6.3 UTVECKLINGSVERKTYG:

FÖRSÖKSKORTET – TESTA EN IDÉ I LITEN SKALA

Nya arbetssätt och idéer kan utvecklas genom små försök. Ett försök behöver inte lyckas fullt ut. Det viktiga är att göra antaganden synliga, testa dem i praktiken och samla lärdomarna.

Guide – hur använder ni verktyget?

Tidsåtgång: cirka 30–90 min

Vad?

Försökskortet hjälper er att definiera vad ni vill uppnå med försöket, vilken nytta det kan ge, vilka konkreta åtgärder som behövs, hur resultaten följs upp och hur lärdomarna tas till vara.

När?

- När ni identifierar att ett nytt arbetssätt kunde hjälpa er framåt
- När ni vill planera ett försök i ert arbete på ett effektivt sätt

Hur?

- Ta fram idéer och planera tillsammans ett försök som främjar ert arbete och löser en utmaning – och som ni kan genomföra
- Diskutera tillsammans med de personer som behöver delta i planeringen och som berörs av hela försöket
- Fyll i försökskortet utifrån diskussionen och kom också överens om hur genomförandet av försöket ska följas upp

Tips för att utforma ett försökskort

1 Håll försöket avgränsat och konkret

- Välj en tydlig fråga eller hypotes som ni vill få svar på
- Välj hellre ett litet försök som kan genomföras snabbt än ett omfattande utvecklingsprojekt
- Fundera på: Vad kan vi testa nästa månad – inte nästa år?

2 Koppla försöket till målet och vardagen

- Hur stöder försöket musikläroanstaltens bredare utvecklingsmål, till exempel samarbete, tillgänglighet eller pedagogisk förnyelse?
- Hur anknyter det till lärarnas, elevernas eller samarbetspartnernas vardag?

3 Synliggör samarbetet och rollerna

- Vem gör vad och tillsammans med vem?
- Vems kompetens eller insats kan försöket dra nytta av?

4 Kom ihåg att dokumentera och synliggöra

- Dokumentera de viktigaste observationerna efter varje försökstillfälle
- Spara bilder, citat, korta videor eller respons från deltagarna
- Fråga till sist: Vad insåg vi, vad fortsätter vi med och vad lämnar vi bort?

5 Håll utvärderingen lätt men regelbunden

- Uppföljningen kan bestå av några observationer, ett gemensamt samtal eller ett responsformulär
- Det viktigaste är att varje deltagare upplever att hen har lärt sig något av försöket

ARBETSBLAD – VÅRT FÖRSÖK

Försökets tema: Skriv här...
Vad vill vi utveckla eller lösa?

Vad vill vi uppnå?
Vilken förändring eller nytta eftersträvar vi?

Skriv här...

Hur följer vi upp?
Vilka observationer, indikatorer eller former av respons använder vi?

Skriv här...

Vad ska vi testa?
Vilket arbetssätt, vilket antagande eller vilken idé prövar vi?

Skriv här...

Vad lärde vi oss?
Vad fungerade? Vad överraskade? Vad ändrar vi?

Skriv här...

Vad gör vi i praktiken?
När, hur ofta, var och tillsammans med vem?

Skriv här...

Nästa beslut
Fortsätter vi, ändrar vi eller avslutar vi försöket?

Skriv här...

6.3 UTVECKLINGSVERKTYG:

FRAMTIDSFÄRDPLANEN

Musikläroanstaltens framtid byggs genom långsiktiga val, samarbete och små praktiska handlingar. Syftet med färdplanen är att hjälpa er att identifiera förändringar i verksamhetsmiljön, nuläget i den egna läroanstalten och utvecklingens tyngdpunkter samt att komma överens om konkreta nästa steg. Den fungerar som stöd för gemensamma diskussioner, planering och utveckling.

Guide – hur använder ni verktyget?

Tidsåtgång: cirka 30–90 min

Vad?

Med hjälp av färdplanen identifierar ni de viktigaste tyngdpunkterna för utvecklingen, kommer överens om en gemensam riktning och definierar nästa konkreta steg.

När?

Använd verktyget till exempel:

- I strategi- och utvecklingsarbete
- I ledningsgrupps- eller teamdiskussioner
- I förändringssituationer
- För att skapa en gemensam riktning

Hur?

- Diskutera tillsammans och skriv ner de viktigaste observationerna.
- Fokusera på sådant som ni själva kan påverka.
- Kom överens om 2–3 nästa steg.

Tips för att utarbeta en färdplan

1 Fokusera på det väsentliga

- Välj de viktigaste förändringarna och tyngdpunkterna
- Allt behöver inte lösas på en gång
- Använd färdplanen som ett verktyg för prioritering

2 Koppla framtiden till vardagen

- Fundera på hur de stora förändringarna syns i praktiken
- Hur påverkar de eleverna, personalen och ledarskapet?
- Vilka av förändringarna syns redan i det vardagliga arbetet?

3 Synliggör också välbefinnande och gemenskap

- En framtidsrustad läroanstalt byggs av människor
- Fundera på personalens ork, delaktighet och engagemang
- Hur bygger ni en trygg och inspirerande verksamhetskultur?

4 Kom ihåg samarbete och nätverk

- Framtidens lösningar skapas sällan på egen hand
- Vilka behöver ni involvera i utvecklingsarbetet?
- Vad kan ni lära er av andra läroanstalter eller samarbetspartner?

5 Gör de nästa stegen realistiska

- Välj små men betydelsefulla handlingar
- Fokusera på sådant som kan påbörjas under de närmaste månaderna
- Konkret framåtskridande skapar förändring bättre än en perfekt plan.

6 Använd färdplanen som utgångspunkt för dialog

- Färdplanen är inte bara ett dokument
- Den kan fungera som ett verktyg för gemensamma diskussioner, reflektion och för att skapa en gemensam riktning
- Återkom till den regelbundet och uppdatera era tankar längs vägen

ARBETSBLAD – **VÅR FRAMTIDSFÄRDPLAN**

1. Förändringar i omvärlden

Vilka tre förändringar påverkar oss mest under de kommande 3–5 åren?

Skriv här...

2. Vårt nuläge

Vad fungerar bra? Var är vi sårbara? Vad syns redan i vardagen?

Skriv här...

3. Strategiska prioriteringar

Vilka 2–3 frågor är viktigast under de kommande 1–3 åren – och varför?

Skriv här...

4. Ledarskap och kultur

Vad behöver vi göra mer av, annorlunda eller sluta göra?

Skriv här...

5. Nästa konkreta steg

Vad gör vi? Med vem? När börjar vi?

Skriv här...

6. Långsiktig riktning

Hur fungerar vår läroanstalt annorlunda om tre år? Hur vet vi att vi har lyckats?

Skriv här...

7. Mitt eget ledarskapslöfte

Komplettera meningen:
Under det kommande året förbinder jag mig som ledare särskilt till följande:

Skriv här...

6.4 EXEMPEL

Bygg upp er egen utvecklingshelhet

Alla metoder behöver inte användas samtidigt. En fungerande utvecklingshelhet kan byggas stegvis genom att kombinera gemensam riktning, delaktighet, små försök, lärande och fortsatt utveckling.

Exempel på utvecklingsväg: Stärkt gemenskap och delaktighet

Utvecklingsmål: Läroanstalten vill öka elevernas delaktighet, stärka gemenskapen och hitta nya sätt att samarbeta med vårdnadshavare och lokala aktörer.

Steg 1
Kartlägg nuläget

Mål
Synliggör:
- Vad som redan fungerar bra
- Var det finns utmaningar
- Vad vi vill utveckla

Metoder
- Idéverkstad – samla snabbt idéer kring en gemensam fråga
- 1–2–4-diskussion – reflektera först själv, sedan i par och till sist i en grupp på fyra
- Minienkät– samla några centrala observationer från personal och elever

Steg 2
Genomför ett litet försök

Vi testar en liten idé eller verksamhetsmodell.

Metod
Försökskortet

Exempel på försök
- En gemensam temadag
- Idégrupp för elever
- En ny fritidsgrupp med låg tröskel
- Samarbete med en lokal aktör

Det viktigaste är lärandet, inte perfektion.

Steg 3
Samla in respons

Vi samlar in respons och observationer.

Metoder
- **Kort responsenkät** – samla in respons med några få frågor
- **Snabb responsrunda** – låt alla dela en viktig observation
- **Pulsmätning** – gör en snabb bedömning av hur utvecklings-arbetet framskrider

Frågor att fundera på
- Vad lärde vi oss?
- Vad överraskade oss?
- Vad är värt att fortsätta med?
- Vad borde vi förändra?

Steg 4
Stärk den fungerande modellen

Vi utvidgar fungerande arbetssätt, fördjupar samarbetet och bygger nya försök utifrån tidigare lärdomar.

Metod
Framtidsfärdplanen

REFLEKTERA EN STUND

- I vilket skede befinner sig er egen läroanstalt just nu?
- Vilket skulle kunna vara nästa lilla steg?
- Vilka är viktiga att involvera i utvecklingsarbetet?

✎ Skriv ner en idé eller ett försök

Skriv här...

Byggstenar för en utvecklingshelhet

En gemensam riktning
Vad vill vi utveckla och varför?

Delaktighet
Vilka är det viktigt att involvera?

Försök
Vad kan vi testa snabbt och enkelt?

Synliggör lärandet
Vad lär vi oss längs vägen?

Fortsatt utveckling
Hur ser vi till att de bästa idéerna lever vidare i vardagen?

7.1 FRÅN INSIKT TILL HANDLING

FRAMTIDEN SKAPAS I VARDAGEN

Att vara rustad för framtiden innebär inte att ha färdiga svar på alla förändringar. Det handlar om att upptäcka förändringar i tid, lära tillsammans, våga pröva och göra små kursändringar längs vägen.

1. Se var ni står

Fundera tillsammans:
Vad fungerar redan bra?
Vad behöver utvecklas?
Vad är viktigast just nu?

2. Välj nästa steg

Allt kan inte utvecklas samtidigt. Välj **1–3 konkreta utvecklingsområden** som är viktiga för er verksamhet och strategi.

Det kan till exempel handla om:

- Delaktighet
- Gemenskap
- Personalens kompetens
- Nya lärstigar
- Samarbete och nätverk
- Tillgänglighet
- Arbetslivskontakter
- Att synliggöra effekterna

3. Pröva, lär och gör lärandet synligt

Börja smått. Involvera lärare, elever, vårdnadshavare, ledning och samarbetspartner när det är relevant.

Efter försöket, fråga:

- Vad lärde vi oss?
- Vad överraskade oss?
- Vad vill vi fortsätta med?
- Vad behöver vi förändra?

4. Gå vidare

Välj ett fungerande arbetssätt, stärk det och ta nästa steg. Återvänd regelbundet till er riktning och justera den utifrån det ni lär er.

VERKTYG: VÅRA FÖRSTA STEG

Välj 1–3 konkreta utvecklingsområden och bestäm hur ni går vidare.

Utvecklingsområde	Vad kan vi pröva?	Vilka deltar?	När börjar vi?
Skriv här...	Skriv här...	Skriv här...	Skriv här...
Skriv här...	Skriv här...	Skriv här...	Skriv här...
Skriv här...	Skriv här...	Skriv här...	Skriv här...

Det viktigaste är inte en perfekt plan utan att utvecklingsarbetet kommer i gång.

8. BILAGOR OCH TILLÄGGSMATERIAL

Fördjupa arbetet med hjälp av projektets och partnernas övriga material:

Musikbranschens lärarutbildning i förändring – forskningsrapport >>

Musikpedagogers och ämneslärares syn på arbetslivets kompetensbehov och utvecklingen av utbildningen; författare: Lea Vartiainen, utgivare: yrkeshögskolan Centria (2026).

Vision för musikutbildningen i Finland 2030 och materialbanken för visionsarbetet >>

Bakgrundsmaterial och publikationer från visionsarbetet.

Översikt över det finländska musikutbildningssystemet (på finska) >>

En helhetsbild av vägarna för musikstudier, musikintresse och professionell musikutbildning i Finland.

Inspelningar från visionsprojektets seminarier >>

Ta del av visionsprojektets seminarier och aktuella expertanföranden om musikbranschens framtid.

Sitra: Framtidsaktörens verktygslåda >>

Praktiska och inspirerande verktyg som stödjer framtidsorienterat tänkande och framtidsanalys – för både nybörjare och experter.

AVSLUTANDE TANKE

Framtidens musikutbildning byggs inte genom en enda stor reform, utan genom kontinuerligt lärande, små försök och en gemensam riktning.

VISIO
2030

J&AE
JANE OCH AATOS
ERKKOS STIFTELSE